

Medlemskap eller handelsavtale?

Norge

EN ORIENTERING FRA
UTENRIKSDEPARTEMENTET

Storbritannia

Italia

Danmark

Tyskland

Nederland

Belgia

Luxembourg

Frankrike

Irland

På hvilke måter kan Norge bli knyttet til EF?



Det heter i Roma-traktatens artikkel 237 at alle europeiske land kan bli *medlem* av De Europeiske Fellesskap. Men i virkeligheten gjelder i dag ikke tilbudet alle land i Europa. For det første vil ikke EF ta opp som medlemmer land som har et udemokratisk styresett. For det annet passer ikke medlemskap for land som er lite utviklet økonomisk. Det finnes således land i Europa som ikke kan bli medlemmer av EF. Andre europeiske land ønsker ikke å bli medlemmer, fordi de regner med at det vil stå i strid med den nøytralitetspolitikken de fører.

Men Roma-traktaten åpner også muligheten for andre former for tilknytning til EF, nemlig *assosiering* (artikkel 238) og *handelsavtale* (artikkel 113). En avtale om assosiering innebærer en lang rekke varer, men i tillegg også grunnlag for samarbeid på andre felter. Handelsavtaler kan være mer eller mindre omfattende, og kan gå langt i retning av å lette handelssamkvemet.

Assosieringsformen er blitt brukt av EF i to ulike tilfelle. For det første er det inngått slike avtaler med en rekke fattige utviklingsland, i første rekke med de tidligere franske, belgiske og italienske koloniene i Afrika. For det annet har EF sluttet assosieringsavtaler med to europeiske land som er lite økonomisk utviklet, nemlig Hellas og Tyrkia. I begge tilfelle ble det regnet med at assosieringen med tiden ville bli utviklet til fullt medlemskap, når disse landene hadde fått utviklet sterke nok industrier.

Avtalen med Hellas ble satt ut av kraft etter statskuppet i 1967. Spania har søkt om assosiering, men har ikke fått det på grunn av sitt udemokratiske styresett.

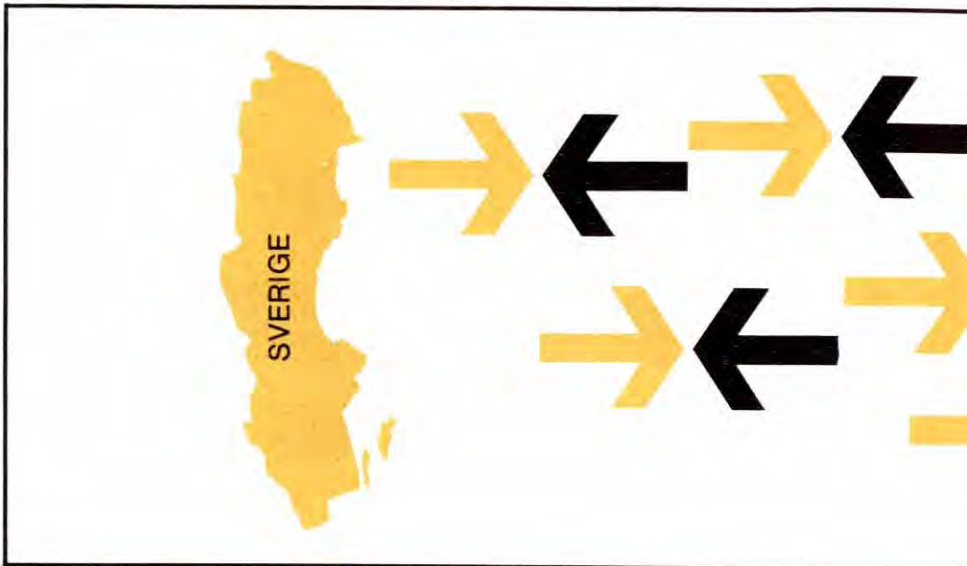
Handelsavtale er løsningen for de EFTA-landene som ikke søker medlemskap



Seks av de land som sammen med Norge, Danmark og Storbritannia hører til Det Europeiske Frihandelsforbundet, EFTA, har ikke søkt om medlemskap i EF, men ønsker en annen form for tilknytning. Alle disse land er blitt tilbudt handelsavtaler med EF. Grunnen til dette er at fem av dem ikke ønsker å bli medlem, på grunn av sin nøytralitet eller ensidige økonomi. Portugal har ikke et demokratisk styresett og kan derfor hverken komme på tale som assosiert stat eller som medlem av De Europeiske Fellesskap.

Om Norge skulle avslå tilbud om medlemskap på de vilkår som nå foreligger, kan landet regne med å få opptatt forhandlinger om en handelsavtale. Det er uråd på forhånd å vite innholdet av en slik avtale. Dette vil først bli klarlagt etter forhandlinger med EF. Slike forhandlinger kunne selvsagt ikke komme i gang før etter at Norge hadde avslått tilbudet om medlemskap. Men det er sannsynlig at en norsk handelsavtale med EF i store trekk ville likne den avtale som Sverige, Sveits og de andre ikke-søkende EFTA-land får med Fellesskapet. Regjeringen har på dette grunnlag i sin markedsmelding til Stortinget så langt det er mulig gjort rede for de virkninger en handelsavtale kunne få sammenliknet med virkningene av fullt medlemskap som Regjeringen går inn for.

Hva går handelsavtalen mellom Sverige og EF ut på?



Mens forhandlingene om medlemskap ble ført av Fellesskapets øverste politiske myndighet, Ministerrådet, blir forhandlingene om handelsavtaler med EF ført av Kommisjonen.

Hovedpunktet i handelsavtalen er *tollfri handel med industrivarer* mellom EF og hvert enkelt av de land som ønsker handelsavtale. Handelsavtalene er derfor ikke ledd i en alminnelig vesteuropeisk frihandelsordning og betyr ikke at EFTA på et vis blir utvidet til også å omfatte de nåværende EF-land. Men man går ut fra at frihandelen mellom de nåværende EFTA-land kan bli opprettholdt. Tollfriheten vil ikke gjelde for alle industrivarer, idet landbruks- og fiskerisektoren, deriblant *fett og oljer*, som hovedregel synes å bli *holdt utenfor*.

EF har foreslått en regel i handelsavtalene som gir *Fellesskapet rett til* å oppheve den tollfri handelen og innføre *beskyttelsestiltak* for å trygge industrier som kommer i vansker på grunn av tollfri import fra land utenfor EF. Denne "alminnelige beskyttelsesregel" kan bli brukt mot alle industrier i de land som får handelsavtale med EF.

I tillegg til dette krever EF *særregler* for en del såkalte "*følsomme*" *industrivarer*", varer fra industrier som vil ha særskilt store vansker med å hevde seg i konkurransen fra de land som ønsker handelsavtaler. For industrivarer i sin alminnelighet skal tollene mellom EF og de land som får handelsavtaler, bli avskaffet i løpet av 4 1/2 år. Det er like fort som avviklingen av tollene mellom de nåværende og de nye EF-land. For de "*følsomme*" varene har EF foreslått at tollene på *papir og papp* skal bli avviklet over 12 år, mens den skal bli avviklet i løpet av 7 år for *aluminium, sink, visse ferrolegeringer, kunstfibre, en rekke metaller, samt visse stålprodukter*. I tillegg forbeholder EF seg å sette



visse øvre grenser for importen av en del "følsomme" varer under 7-årsperioden mens tollsatsene blir avviklet. Selv etter utløpet av denne perioden vil partene ha rett til å bruke beskyttelsestiltak om det blir for stor import.

Retten til tollfri import vil bare gjelde industrivarer som er fremstillet i det landet EF har handelsavtale med. Varer som bare er satt sammen av deler innført fra andre land, vil fremdeles kunne bli belagt med toll. Tollerne vil kreve "opprinnelsesbevis" for å slippe varene inn tollfritt. Det samme er for så vidt tilfelle innenfor EFTA i dag, men deler innført fra andre EFTA-land blir regnet som innenlandsk produksjon og dette har hjulpet til med å utvikle produksjonssamarbeid tvers over grensene innenfor EFTA. Et godt eksempel er produksjonen av deler for Volvo i Norge til biler som settes sammen i Sverige. Handelsavtalene med EF vil antakelig få strengere regler. For medlemmer av EF er "opprinnelsesbevis" unødvendig, noe som gjør samhandelen langt enklere, uten byråkratiske hindringer.

Det er mulig man under forhandlingene med noen av landene blir enig om at frihandelsordningen skal omfatte visse *landbruks- og fiskeriprodukter* basert på gjensidige innrømmelser. For at f.eks. norske fiskeriprodukter skulle få delvis tollfri adgang i EF under en handelsavtale, måtte Norge godta import av f.eks. visse landbruksprodukter fra EF tollfritt.

Land som inngår handelsavtaler med EF, vil *ikke* bli med i *Fellesskapets styringsverk*. EF har gjort det helt klart at beslutningsprosessen i Fellesskapet ikke må bli påvirket av land som ikke er medlemmer. Land med handelsavtaler får derfor ikke noen rett til å være med på å treffe de avgjørelser som EF vil ta, eller å trekke opp retningslinjene for Fellesskapets fremtidige politikk.

Hva mener den norske regjering om de muligheter en handelsavtale vil gi?

En handelsavtale som form for tilknytning til De Europeiske Fellesskap istedenfor fullt medlemskap kan bli sett på fra en rent *økonomisk* synsvinkel eller fra en videre *politisk* synsvinkel.

På kort sikt vil en handelsavtale bety at tollene på en lang rekke viktige norske eksportvarer, som EF regner som "følsomme", vil bli opprettholdt flere år lenger enn ved medlemskap. Fiskeriprodukter vil dessuten ikke komme inn under ordningen, med mindre Norge vil gå med på motytelser. "Følsomme"varer og fiskeriprodukter utgjorde langt inn på halvparten (42 prosent) av vår eksport til de land som vil bli med i et utvidet EF. Rett nok vil tollene på papir og papp, aluminium og en rekke andre metaller falle bort etter et bestemt antall år. Men denne utsettelsen vil bremse utbyggingen av de industriene som blir rammet. Mange av de bedrifter som ville komme i en forholdsvis ufordelaktig stilling under en handelsavtale ligger i næringsfattige strøk på Vestlandet og i Nord-Norge.

Usikkerheten som er knyttet til en handelsavtale

I likhet med svenske eksperter legger Regjeringen mer vekt på den *usikkerhet* som knytter seg til en handelsavtale enn på de skadevirkninger en lengere overgangsperiode kan føre til. Usikkerheten knytter seg i særlig grad til den "*alminnelige beskyttelsesregel*" som EF har krevd. Den betyr at et vellykket eksportfremstøt kan bli stanset dersom det skader industrier innenfor EF. Handelsavtalen kan dessuten bli sagt opp med et års varsel. Begge deler vil kunne føre til at den såkalte "risikovillige" kapital, som i virkeligheten skyr unødige risiko som pesten, vil foretrekke å anlegge kostbare bedrifter innenfor EF der det er sikret tollfrihet. Industridepartementet regner f. eks. med at det ikke vil bli petrokjemisk industri i Norge med mindre landet blir medlem av EF.

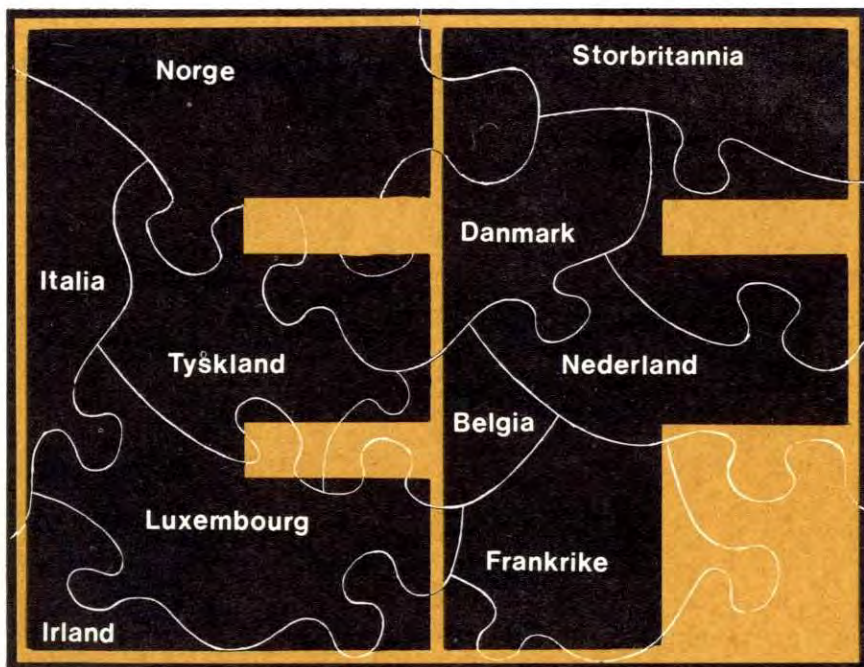
Medlemskap byr på andre fordeler for industrien enn tollfrihet

Om Norge blir med i EF, vil norsk industri etterhvert få høve til å konkurrere på like fot med industrier i andre EF-land ved salg til stater, kommuner og andre offentlige institusjoner over hele EF. Slike offentlige innkjøp blir det stadig mer av i EF-landene, og det vil derfor bety meget for industrien, særlig for verkstedindustrien og den elektroniske industri. Det offentlige kjøper en svært stor del av utbyttet fra de såkalte "kunnskapsindustriene", som må bli ryggraden i vår industriutvikling i fremtiden. Det vil dessuten utvilsomt bli et langt sterkere samarbeid om forskning innenfor industriene mellom EF-landene enn med landene utenfor EF. Regjeringen regner med at *medlemskap vil føre til betydelig raskere og gunstigere utvikling av industrien enn en handelsavtale*. Det vil også føre til raskere vekst i nasjonalinntekten og større evne til å løse oppgaver som miljøvern, distriktsutbygging, videreutbygging av sosiale trygder med videre.

Handelsavtale betyr at landet gir avkall på medbestemmelsesrett

Under en handelsavtale kommer ikke Norge med i styringsverket i EF. Dette betyr at Norge ikke kan være med på å styrke den økonomiske og sosiale utviklingen i EF, som under alle omstendigheter vil ha en avgjørende innflytelse på vårt eget lands utvikling – og især dersom norsk økonomi blir sterkt knyttet til Fellesskapet gjennom en handelsavtale. Vi vil heller ikke få være med på avgjørelser som i praksis får sterk virkning på norske særforhold. Våre muligheter til å ta vare på norske interesser i europeisk sammenheng vil trolig bli svakere enn i dag.

Ved medlemskap vil vi gi avkall på ren nasjonal bruk av enkelte virkemidler i vår økonomiske politikk, særlig innenfor penge- og kredittpolitikken. Også vår jordbruks- og fiskeripolitikk må bli samordnet med Fellesskapets. Regjeringen mener at den innflytelse Norge vinner som medlem vil ta bedre vare på våre interesser enn den nasjonale råderett over virkemidlene vi formelt ville bevare ved en handelsavtale. Våre muligheter for å trygge full sysselsetting, sikre en bedre fordeling av inntekter mellom fattigere og rikere, og bygge ut våre næringsvake distrikter, vil etter Regjeringens oppfatning bli bedre ved medlemskap enn ved en handelsavtale.



Utgitt juni 1972 av Utenriksdepartementet
Konsulenter: Statens informasjonstjeneste, Statens trykningskontor
Lay-out: Ingolf Holme
Trykk: Aas & Wahls Boktrykkeri